

ACADÈMIA DE CIÈNCIES VETERINÀRIES DE CATALUNYA

SETMANA DE LA CIENCIA (13-20 de novembre)
FUNDACIO CATALANA DE LA RECERCA
Sota els auspicis UNESCO

La Junta de Govern de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya es complau en invitar-vos a la sessió pública que tindrà lloc el proper dia 18 de novembre, dimecres, a les 7 de la tarda, al saló d'actes del Col·legi Oficial de Veterinaris de Barcelona, adreça de l'Acadèmia, amb una conferència col·loqui sobre

"EL VETERINARI RAMON TURRÓ I DARDER (1854-1926) I L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS"

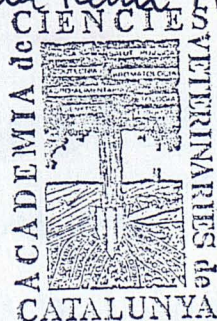
CATALÀ, BACTERIOLEG, IMMUNÒLEG I FILÒSOF
I DIRECTOR DEL LABORATORI MUNICIPAL DE BARCELONA
a càrrec del Dr. JAUME ROCA I TORRAS, President de l'Associació Catalana d'Història de la Veterinària.

Agraint per endavant la seva assistència, rebí una cordial salutació

Veterinari manresà; treballà en nutrició animal i farmacologia veterinària. Acadèmic Numerari de Ciències Veterinàries de Catalunya i València, i Corresponsal de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya.

LA JUNTA DE GOVERN

Barcelona, novembre de 1998

Nota.- A l'acabament de l'acte, se servirà un refrigeri

Justificació d'aquesta Sessió

0

Donar una conferència sobre Ramon Turro, es fàcil i molt difícil a la vegada. Fàcil perquè desenvolupa moltes i destacades activitats, i sempre pots dir ~~moltes~~ coses.

I difícil, perquè com que va fer moltes activitats variades, pot ser que et deixis, de ^{dir} coses molt importants de ell.

La justificació d'aquesta conferència, es deguda a que properament (dins de 14 mesos) ^{aquest} el Col·legi de Veterinaris de Barcelona, celebrerà en l'any 2000, el CENTENARI de la seva fundació i Ramon Turro, fou un dels seus primers presidents.

D'en Ramon Turro, ja han passat més de 70 anys de la seva mort, i encara se publiquen treballs sobre la seva tasca, ja que de ell (com ha dit el historiador Camarasa) en sabem més "la llegenda que l'història" i encara queden punts per descifrar.

Si avui, hem titulat Conferència-Col·loqui, es per intentar aconseguir saber més d'en Turro, amb l'ajuda de tots vostès.

El fet, de que poca gent, sapiga que fos veterinari, té lògica explicació. Ell mai va fer Clínica d'animals (pèquids, etc. etc), ni Inspector Sanitari en els Etorseadors, etc. que eren els treballs més habituals, dels veterinaris d'aquells temps. Ja explicarem que es ^{fo} que va succeir ^{d'estudiant de Medicina}.

Al ésser el tema molt extens, l'hem titolat "Ramon Turro i l'Institut d'Estudis Catalans".

Com que les activitats en l'Inst. de Est. Catalans, començaren en 1911, no obstant farem un resum anterior de la seva biografia.

Donc les gràcies a historiadors recents (Camarasa, Comillera Vives, Roca Rosell, Saiz Roca ^{CH}, etc. etc.
+ Carreras Roca, etc. etc.

ANTECEDENTS FAMILIARS.-

Fou batejat el 8 de desembre de 1854 en l'església de Sant Nicolàs de Malgrat, fill de Benet i Maria Ugracia i fou últim de 9 germans. Es possible que neixés a Girona (perquè al ser un part distòic) va ser assistit per un metge de Girona.

Els primers estudis els feu a Malgrat, els primers estudis secundaris a les Escoles Pies de Calella fins al 1868, i mes tard acabà el batchillerat a Girona.

Es matriculà a la Facultat de Medicina a Barcelona el curs 1871-72 i continua fins el 1874. Però ja molt aviat se sentí ell defraudat per les classes dels Professors, perquè segons ell, donaven classes teòriques, no pràctiques, antiquades, desfasades, etc. El famós prof. Letamendi, el defraudà, etc.

El caracter de Turro rebel i bohemi, el va fe anar desistint de l'ensenyament oficial. Ara be, ell llegia tot allò que ell li agradava i li interessava (clàssics i moderns de medicina i filosofia), absorbia llibres i revistes, etc.

Entre juny de 1874 i juny de 1875, apassionat pel seu entusiasme republicà i federalista, es creu que s'allista als batallons republicans organitzats per les Diputacions de Barcelona i Tarragona, contra els Carlistes, que feien incursions pel Vallès Oriental i Moresme, l'èxit militar fou escàs i prou feu de salvar la pell.

Com va escriure el seu deixeble i biògraf, Pere Domingo Sanyal "En Turro deixà l'ensenyança universitària professional, per fer-se a si mateix investigador de la Medicina". Entre 1875 i 1878, les seves dèries es repartien entre filosofia i literatura (aquesta última, la abandonà aviat, al no tenir èxit).

Entre 1877 i 1881, estigué matriculat en Filosofia i Lletres (aproban solament 6 assignatures, de les 11 del total).

En 1881 a Madrid comença la publicació del diari "El Progreso" del partit democràtic progressista. Probablement cridat per algun dels seus redactors o editors, Turro s'en va a Madrid. En aquest diari i surten temes científics i mèdics i en Turro possiblement i col·labora.

En 1882 assistí a una conferència de Letamendi, i en Turro en la revista mèdica madrilenya "El Siglo Médico", publicà un article contra Letamendi, entorn de una "pretesa" fórmula de la vida, que acabaren de donar-li ^{a en Turro} l'imatge d'un rigorós crític científic implacable.

En 1883, en el "Siglo Médico" un article sobre fisiologia cerebral.

Aquests articles anaven firmats per R. Turro i la classe mèdica com no coneixia a R. Turro, pensaven que era un pseudònim d'un important metge i estaven desorientats.

En 1883 Jaume Pi i Sunyer, es catedràtic de Patologia de Barcelona, i defensa les idees de Turro sobre la circulació sanguínea dels vasos. Crida a Turro, perquè fos ajudant seu de treballs pràctics, i es munta un laboratori d'anàlisis bacteriològic per ell.

A Barcelona surt la "Gaceta Médica Catalana", de la qual Turro, es un dels redactors, i es de suposà que i col·laborés.

En la revista barcelonessa "La Independencia Médica" i publica "Mecanismos de la circulació arterial i capil·lar".

En els anys 1885, ja fa anàlisis bacteriològics i clínics, d'esputs i líquids patològics per el diagnòstic de la tuberculosi.

En 1885, Turro lloga un pis en el carrer Lancaster i forma un laboratori junt amb el seu cosí Francesc Darder, veterinari que poc mes tard funda el Parc Zoològic de Barcelona i fou el 1er Director.

Mes tard prepara extractes de viscères i productes opoteràpics.

En aquests anys, Turro treballa intensament en el Laboratori de la Catedra de Patologia i en el seu laboratori particular.

(Rius i Taulat)
L'Ajuntament de Barcelona crea en 1887 el Laboratori Microbiològic Municipal (avant l'imminència de l'Exposició Internacional de 1888), posant de Director a l'eminent metge Jaume Ferrán i Clua ^{marxant a Tortosa} (que es va oferir) cèlebre per les vacunes del colera (i recolzat inclus per Pasteur).

El Dr. Ferrán forma equip amb 2 metges auxiliars, un químic i dos estudiants Claramunt i Turro.

Turro llavors ja tenia coneixements de bacteriologia i habilitat tècnica reconegudes i contrastades. Turro segun les normes de Ferrán preparaba el material per les vacunacions antiràbiques, perfeccionaba tècniques microbiològiques, i seguia els protocols experimentals ^{postvacinals} relacionats amb les teories de Ferrán.

Més tard Turro, ^{comença a} sospitar d'accidents a persones vacunades, pel mètode supraintensiu de Ferrán. Per aquest motiu l'harmonia durà poc entre Ferrán i Turro. En 1888-89, 16 casos de morts ^{de persones} per rabia paralítica. Choc entre Ferrán i Turro, pero aquest

no era ningú i sense cap Títol i Ferrán expulsà a Turro', del Laboratori Microbiològic. (Bartomeu Robert i Masana)^{recent creat}

En 1989, l'Ajuntament volia posar al front del Cos Mèdic Municipal a Turro', perquè pensaban que era metge, però encara li faltaven varies assignatures.

Indefens Turro', va ésser el seu cosí Francesc Darder prestigiós veterinari i coneixedor del Director de L'Escola de Veterinària de Santiago de Compostela, pot agilitzar els tràmits burocràtics (assignatures de Medicina, treballs de bacteriologia, immunologia, etc) ^{el ser candidat al Cos Mèdic Municipal de Barcelona com a} perquè obtingués en dos convocatòries el títol de veterinari en 1890.

Es remodelà el Laboratori, i Turro' passà a "Assistència mèdica i Policia sanitària" com a veterinari.

~~També~~ En aquesta època (1890-91) segueixen les queixes contra el Laboratori bacteriològic.

També En aquesta època apareixen destacats treballs experimentals de Turro'.

Turro' mai va perdre l'estima del catedràtic Jaume Pi i Sunyer. En 1894 Turro' el legit Acad. Numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.

En 1897 mort Jaume Pi i Sunyer, el protector de Turro' i perd el Laboratori de Patologia.

Però, Turro' rep l'oferta del President de l'Acad. i Lab. de Ciències Mèdiques de Barcelona, ^(Dr. Portaferrisa) perquè els monti i dirigeixi un Laboratori de Microbiologia, cosa que fa des de 1897, a 1905, en que substituirà al Dr. Jaume Ferrán al Lab. Municipal.

En aquest període Turro' donà cursos, treballs sobre la teoria de l'immunitat, publicà diversos treballs, etc.

August Pi i Sunyer, surt nou catedràtic de Fisiologia, amic i col·laborador de Turro', fan treballs junts.

Turro defensava la teoria dels microzims de Pierre Bechamp
(a partir de 1878, ja es coneixia que els microbis eren els transmissors de malalties)
creia que en els teixits i havia unes partícules, microzims i que tenien funció
de ferment, ^{ve} refer els experiments de Bechamp

En 1894, ingressa en la R. Acad. de Med. sobre "INMUNITAT", parlar
dels anteriors experiments, de la teoria humoral (de Ehrlich) i leucocitaria
(de Metchnikoff), que no i creia massa, de substàncies en serum i alt
tres fluids orgànics que actuaven com a ferment digestiu (bacteriolisins),
treballs sobre la digestió dels bacteris. Intenta demostrar l'existència
"d'alexines" ferments susceptibles de digerir als bacteris (no solament
del plasma, sinó també d'alguns teixits), i publicar "Mecanismo
de la inmunidad natural"

Gran amic de Verdaguer, censurà a la germana i con de Verdaguer
Marques de Cobinillas, bisbe Horgades i
Narcís Verdaguer.

En 1903, expedient a Ferrán

En 1905, altre expedient i destituït en novembre
ENTRA TURRO
A partir de 1906, Turro, volque fer un Centre de recerca i docència.
Petició de material

A partir de 1907, cursos de Tècnica bacteriològica.
En 1908 treball sobre les Bacteriolisines naturals (amb August Pi Sunyer)
últim treball. Nobel a Ehrlich i Metchnikoff.

En 1909, el farmacèutic Pere Ujonzalet, ^{Sanyuan} estudis de anafilaxia.

En 1912 - Orígens del coneixement: La fam. (filosòfics)
En 1912, La Mancomunitat i l'Escola de Veterinària (Turro, Rosell i Vila, Darder)
~~En 1911 Turro, fa "De Cajal a Xénias" ciència a la filosofia~~
~~Eugen d'Ors~~ ~~filosofia a la ciència~~

En 1914 - Epidèmia de tifus

En 1916 - Abderkalden publica Ferments defensius de l'organisme
animal. Turro publica "Los fermentos defensivos en la inmunidad
natural y adquirida."

Cannon, Calmette, Houssey, etc.
EPIDEMIA DE FEBRE TIFOIDEA A BARCELONA (1914)

5

→ El 1914, Ramon Turró fou el gran protagonista de la terrible epidèmia de febre tifoidea humana que va afectar amb gran mortalitat a Barcelona, i que el Laboratori Municipal de Barcelona, dirigit per Ramon Turró va resoldre. Turró trobà el bacil de Eberth en les aigües provinents de Montcada, i que abastia la major part del casc antic de Barcelona. Malgrat això, les autoritats de Barcelona, polítics i inclús tècnics superiors sanitaris, consideraven que les aigües de Montcada eren les bones i les de Dosrius eren les dolentes, sostenint-ho més per intuïció que per anàlisis bacteriològics seriosos.

→ S'atribuí el problema al tifus de les aus de corral i de conills que hi havia a les cases, als animals dels escorxadors (bovins, porcs, etc.). Els veterinaris extremaren les mesures sanitàries, sense resultats.

En Turró proposà al Batlle de Barcelona que es tanqués l'aigua de Montcada el ²⁵26 d'octubre, però no es va fer fins el 23 de novembre. Passats uns dies, disminuïren les defuncions sensiblement. En Turró, gairebé sol, guanyà la batalla i la guerra.

Després, en un cèntric hotel de Barcelona, les primeres Autoritats provincials i municipals de Barcelona oferiren un banquet d'homenatge i desgravi al Dr. Turró, i al qual també hi assistiren les primeres autoritats mèdiques, farmacèutiques i veterinàries, no solament de Barcelona, sinó també d'altres punts d'Espanya.

→ Ramon Turró fou Director del Laboratori fins a la seva mort (1926). El 1924 li tocava la jubilació, però com a cas excepcional, l'hi demanà que continués.

OBRES FILOSÒFIQUES

Ramon Turró va escriure diverses obres científiques i filosòfiques en català, i que després foren traduïdes a d'altres idiomes.

A més dels treballs científics (més de 60), tenim que destacar les següents obres filosòfiques: "Verdaguer vindicat per un català", 1903. "Orígens del coneixement. La fam",

1909. "Criteriologia de Balmes", 1912. "El sentit del tacte", 1913. "Orígens", 1914. "El mètode objectiu", 1916. "Filosofia crítica", 1918. "La base tròfica de la intel·ligència", 1918. "La disciplina mental", 1924. "Diàlegs sobre Art i Ciència", 1925, etc.

6

L'Institut d'Estudis Catalans va ésser ~~una~~ a més del Laboratori Municipal de Barcelona, una altra de les institucions fortament vinculades a Ramon Turro.

En 1907, mitjançant un Dictamen Acord signat pel President de la Diputació de Barcelona Enric Prat de la Riba, creà l'Institut d'Estudis Catalans, per facilitar la potenciació cultural i científica catalanes, i com aglutinant i catalitzador.

Per un Dictamen fet per la mateixa Diputació en 1911, l'Institut està format per tres seccions: La Històrica-Arqueològica, la Filològica i la de Ciències. Dins la secció Filològica hi havia dues persones dominants: Alcover i Pompeu Fabra. Com a Filòsof Eugeni d'Ors i en la secció de Ciències, Ramon Turro i Darder (1911).

SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA (SCB)

La secció de Ciències es dedicà a l'investigació de Matemàtiques, Físico-Químiques i Biològiques. La de Biològiques comptava al començament amb dos metges Miquel A. Fargas i August Pi i Sunyer i un veterinari Ramon Turro i Darder (1859-1925).

La creació de la SCB fou en 1912 (per Turro i August Pi i Sunyer) i va significar la eliminació de diversos i transcendents problemes. Hi havia centres i racons per a treballar, però no cenacles acreditats on discutir els treballs, mancava l'escenari convenient i seriós per poder dialogar. Ja que en aquests moments les entitats mèdiques tenien més interessos clínics, que de biologia i bacteriologia.

Quan Turro i Cajal volgueren discutir amb Ferrán sobre apreciacions científiques, varen tenir que recórrer, com a "tribuna", a la premsa diària; com es lògic pensar, el marc no era el adequat i a Espanya solament hi havia una revista a Madrid, idònea per publicar la ciència experimental. França i Alemanya eren la primuma dels escassos científics d'aquella època. Un altre problema fou també en la elecció d'idioma (català, castellà, francès, etc). Allò portà problemes, segurament

per la falta de traductors adequats. Llavors es decidí que l'autor del treball, n'escrivís en el seu propi idioma. Conseqüència d'això en Ramon Turro, en un diari de Barcelona, publicà un extens article en català titulat "L'ànima i la llengua", mostrant-se un defensor de la llengua catalana al dir, entre d'altres coses, que "l'ànima d'un poble es la llengua ^{que} parla", "senten la falta de la llengua nativa, seuse donar-se compte del perquè la senten", etc.

La quantitat de treballs difosos a través de SCB fou molt amplia.

Els primers 4 treballs llegits, foren:

- "Antianafilaxia en l'anafilaxia inversa" de Turro i Ygonzalez.
- "Aïllament del enterococcus pels mitjans glucosats" de Ygonzalez i López.
- "Estudi globular de la sang de les ferides ante i post-mortem" de Verdera.
- "L'electrocardiograma en el ritme nodal per les sals d'estronci" de Pi i Sunyer i Bellido.

El primer volum I-1913 de "Treballs de la Societat de Biologia" va ésser publicat en català. A excepció dels membres Remigio Dargallo i Cayetano López, que no eren catalans, Turro i August Pi i Sunyer foren els més importants rectors dels treballs de la Societat Catalana de Biologia i que perduraren fins el 1937, continuant el 1963 amb el títol de "Societat de Biologia de Barcelona". Els òrgans de difusió foren els Anxius de l'Institut de Ciències.

En el transcurs del primer any (1913), les reunions es repartiren entre els Laboratoris Municipal de Barcelona i a Fisiologia i Patologia de la Facultat de Medicina. En 8 sessions s'exposaren 9 temes de bacteriologia-immunologia, 8 de fisiologia i 3 d'altres matèries.

El 18-12-1913, el govern espanyol aprovà la Mancomunitat Catalana, i així va donar més estabilitat a la S.C.B.

Turro fou mestre d'un equip de col·laboradors com Pere Ygonzalez, Cayetano Lopez, Josep Alomar, August Pi i Sunyer, Jesus M. Bellido, Pau Agustí i darrerament Vidal Muriné, etc., molt d'ells formaren part de la S.C.B.

Ara els tinc que agrair l'atenció que m'han donat en aquest reuun. que he fet. He dit moltes gràcies.

8

Entre els socis honoraris de la nova entitat, 8 eren catalans, 7 madrilenys, 1 de Valladolid, 1 de Granada i 1 de França.

Els socis numeraris, eren tots residents a Barcelona, fins a 25 en número. De socis corresponents, ni havien de la resta d'Espanya i la resta estrangers.

Durant el primer any, seguiren aportant treballs, Cayetano Lopez, Josep Alomar, Lluís Sayé, L. Verdereau, A. Pi i Sunyer, J. M. Bellido, J. Alsina Melis, Pere Nubiola, Eugeni d'Ors, Jaume Peyrí, Pau Agustí, J. Balasch, J. Marimón, Rosend Carrasco, Remigi Dargallo i J. Darder Rodés.

La SCB estableix els seus cursos a partir de 1914, el primer fou de Filosofia crítica impartit per Ramon Turro, al qual seguiren els cursos desenvolupats per Ullallego, Pittaluga, Marañon, Negrin i Bellido. Aquests cursos duraren fins a 1919, que varen ésser substituïts per conferències o cicles de conferències, donats no solament per professors espanyols, si no també per estrangers com Cannon, Calmette, Houssey, etc. Turro també donà fort recolzament al Laboratori de Psicologia experimental dirigit per Delyshauvers.

El veritable impuls que va permetre el desenvolupament d'aquesta institució fou degut a Ramon Turro i August Pi i Sunyer, que foren els veritables puntals, a pesar dels escassos recursos econòmics.

Els primers presidents de la SCB foren: August Pi i Sunyer (1913-18), Jesus M. Bellido (1919-20) i Ramon Turro (1920-24).

Amb motiu del X aniversari de la SCB, es va oferir un solemne homenatge a Ramon Turro (any 1922) amb assistència de tots els representants de la ciència i intel·lectualitat barcelonesa.

La SCB tingué repercussió internacional, tant per la vinguda de personalitats estrangeres com per la sortida dels nostres membres a congressos internacionals, formà part del grup de Societats de Biologie, en conexió directa amb la Societé de Biologie de Paris.

Turro En 1923 intervingué eficaçment en la fundació de la Societat Catalana de Filosofia, junt a Jaume Serra Hunter i Tomás Carreras i Artau.

- En 1921, en la Inauguració del Institut de Fisiologia Turro donà una conferència
- En 1922, homenatge als 70 anys de Ramon i Cajal, amb un discurs de Turro
- En 1922, X Aniversari de la S.C. de Biologia, en la Diputació i homenatge multitudinari a Turro.
- En 1924, Jubilació de Turro.
- En 1925, últim treball de Turro "Estat bacteriològic de les aigües de la Societat General".
- En 1926, mort de Turro a Barcelona (c. del Notariado).
Solemne despedida de les Autoritats a la Plaça de Catalunya.
- 3 mesos després, a la casa pairal de Malgrat on va néixer, es delia una placa commemorativa, amb les Autoritats de Barcelona, presidida pel Capítol General de Catalunya.
- A Barcelona, se li donà el seu nom de Turro, al carrer tocant al Laboratori
- La Real Acadèmia de Medicina de Barcelona, dona el seu, a la Sala de conferències.
- En El Centenari (en 1959) La Acadèmia, El Lab. M. i el Col. Vet. senyals Homenatges.
- En 1976, X Congrés de Metges i Biòlegs de la Llengua Catalana, a Perpinyà Homenatge a Turro, etc. etc.

I finalment, em resta agrair l'atenció que m'heu donat al donar aquesta charla, he dit, moltes gràcies